

«БД061300 - Геоботаника» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Аблайханов Елшат Татухановичтің - «Жоңғар Алатау қыратының онтүстік макробеткейіндегі өсімдіктердің кеністіктік таралуының заңдылықтары» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

СЫН-ШҚІРҒЫ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	«Азық-түлік бағдарламасын іске асыру барысында агробиоалуандылықтың генетикалық қорын байыту және сақтаудың негізгі көзі ретінде Қазақстандағы туыстарының ботаникалық зерттеу» (2013-2015) (Мемлекеттік тіркеу № 0113РК00940). «Азық-түлік бағдарламасын іске асыру барысында агробиоалуандылықтың генетикалық қорын байыту және сақтаудың негізгі көзі ретінде Қазақстандағы мәдени өсімдіктердің жабайы туыстарының ботаникалық алудандығын зерттеу» (2013-2015). (Мемлекеттік тіркеу № 0113РК00940).
2.	Ғылымға маныздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маныздылығы ашылған/ашылмаған.	Жұмыс геоботаника ғылымында Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейдің бийіктік белдеулердің заңдылықтарын зерттеп, өсімдік жамылғысының типологиясын және тау бөліктеріндегі сирек өсімдік қауымдастарын анықтауда елеулі үлесін қосады, оның ішінде сирек кездесетін және экономикалық құнды түрлердің негізгі аумақтары мен орналасқан жерлерін картографиялау маныздылығы ашылған.
3.	Өзі жазу принципті	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Докторанттың диссертацияны өзі жазу деңгейі жоғары, ана тілінде толлық жазылған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген;	Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің өсімдік жабынының типологиялық құрылымы талданып, оның бийіктік белдеулер

	<p>2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.</p> <p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды</p> <p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді</p> <p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ</p> <p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>денгейіндегі экологиялық-физиономиялық типтері 2014 - 2019 жылдар аралығында жүргізілген далалық зерттеу жұмыстарының нәтижелері мен әдеби деректермен негізделген.</p> <p>Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын Жоңғар Алатауының өсімдік жабыны, зерттеу нысаны және зерттеу әдістері, зерттеу нәтижелерімен олардың талдау бөлімдерімен айқындайды.</p> <p>Диссертациялық жұмыстың мақсаты нақты қойылған, алынған міндеттер өте көп, ықшамдалынып алыну қажет.</p> <p>Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылымы бір-бірімен сәйкес, толықтырады.</p> <p>Докторант ұсынған өсімдік жамылғысының картасын жасау барысында класикалық геоботаника әдісі өсімдік жамылғысының классификациясында доминантты тәсілді қолданған.</p>
<p>5. Ғылыми жаңашылдық принципі</p>	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидағтар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады)</u>; 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p> <p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып</p>	<p>Ғылыми нәтижелер мен қағидағтар бойынша алғаш рет Жоңғар Алатауының оңтүстік макробеткейінің өсімдік жамылғысына сипаттама берілген, өсімдік жабынының экологиялық-физионогномиялық типтері анықталған. Тышқанғау-Борохуадиір» негізгі аумақтарының өсімдік жамылғысының картасы жасалған, алғаш рет оңтүстік макробеткейдің сирек кездесетін өсімдіктері анықталған, алғаш рет Жоңғар Алатауының оңтүстік макробеткейінің өсімдік жамылғысын сақтаудың тиімді әдістері ұсынылған.</p> <p>Диссертация қорытындылары зерттеу міндеттеріне сәйкес жазылған, сондықтан толығымен жаңа жорғарыда көрсетілген 4.3 пунктінде міндеттер ықшамдалынып алынса, қорытындында өзгертулер енгізу қажет.</p>

	<p>табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері толығымен жаңа болып табылады. Өйткені, ғылыми маңыздылығы мен бірегей биоалуантүрлі, геоботаникалық тұрғыдан жеткілікті зерттелмеген аймақты зерттеген. Сирек кездесетін өсімдіктер қауымдастықтарын анықтап, оларды жоспарланып отырған Алматы облысының "Жасыл кітабына" енгізуге мүмкіндігі, Жоңғар Алатауы үшін шаруашылық жағынан құнды түрлердің, оның ішінде мәдени өсімдіктердің (дәнді, тағамдық, жабайы жеміс-жидек, жемшөптік) жабайы туыстарының орналасқан жерлерін картографиялау, зерттеу аймағын сипаттауға арналған.</p>
<p>6. Негізгі қорытындыларды негізділігі</p>	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Алынған барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің бийіктік белдеулерінің тізбегі анықталған, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің өсімдік жабынының 6 типіне бөлген, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің өсімдік жамылғысының антропогендік өзгеріске ұшырағаны анықталған, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейіндегі «Тышкантау -Борохуудзир» негізгі 18 аймағындағы өсімдік жабынының картасы жасалған, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінде мәдени өсімдіктерінің жабайы туыстарының экономикалық тұрғыдан құнды түрлерінің қатысуымен 104 негізгі аланы анықталған, Онтүстік макробеткейде Алматы облысының "Жасыл кітабына" енгізу үшін ұсынылған 17 сирек кездесетін өсімдіктер қауымдастықтары, табиғи жайылым өсімдіктерін сақтап қалу үшін ұсыныстар енгізіліп, дәлелдемелермен негізделген.</p>
<p>7. Қорғауға шығарылған негізгі қағидағтар</p>	<p>Әр қағидағ бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидағ дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ 7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі:</p>	<p>7.1 Қағидағ жоғарыдағы берілген пункттермен дәлелденді; 7.2 Барлық жағынан маңызды жан-жақты талданған (тривиалды), ия; 7.3 Жаңалықтары бар, ия; 7.4 Қолдану деңгейі, кең;</p>

	<p>1) тар; 2) орташа; 3) кен 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ</p>	<p>7.5 Мақалада дәлелдемелер келтірілген, ия.</p>
<p>8. Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия; 2) жоқ</p> <p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ</p> <p>8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша дәйреде бағыттары үшін негізделген педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ</p>	<p>Әдістеменің таңдауы - нақты дәлелдермен жазылған 1) –ия;</p> <p>Диссертация жұмысының нәтижелері Жоңғар Алатауының ботаникалық-географиялық аудандастыру схемасын жасауға арналған анықтамалық құрал ретінде, зерттеу жұмысының нәтижесінде жиналған гербарий материалдарымен дәлелденген және расталған. Арнаулы бланкіге GPS координаттары, бийіктігі, жер бедері, топырақ типі, өсімдік жабынының сипатталарымен негізделген. 1) –ия;</p> <p>Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейіндегі «Тышкантау - Борохуудзир» негізгі 18 аймағындағы өсімдік жабынының картасы жасалған, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің өсімдік жабынының 6 типіне бөленген, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінің өсімдік жабылығының антропогендік өзгеріске ұшырағаны анықталған, Жоңғар Алатауының онтүстік макробеткейінде мәдени өсімдіктерінің жабайы туыстарының экономикалық тұрғыдан құнды түрлерінің қатысуымен 104 негізгі алаңы анықталған, Оңтүстік макробеткейде Алматы облысының "Жасыл кітабына" енгізу үшін ұсынылған 17 сирек кездесетін өсімдіктер қауымдастықтары, табиғи жайылым өсімдіктерін сақтап қалу үшін ұсыныстар енгізіліп, дәлелдемелермен негізделген.</p>
	<p>8.4 Маңызды мәлідемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған</p>	<p>Маңызды мәлідемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге өсімдіктерді жүйелеуде А.Тахтаджян (1987) бойынша тұқымдастар реттілігі беріліп, С.К. Черепанов (1995) еңбектерімен туыс және тұр атаулары, өсімдіктерді сәйкестендіру 9 томдық «Қазақстан флорасы» (1956-1976) ал түрлердің қазқаша ғылыми атаулары С.А. Арыстанғалиев еңбектерімен расталған. Пайдаланған әдебиеттер тізімінде отандық ғалымдардың еңбектері берілген, бірақ сол ғалымдардың еңбектері</p>

		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	диссертациялық жұмыста ашып жазылмаған. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі берілген, сондықтан әдеби шолуға жеткілікті.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Диссертацияның теориялық маңыздылығы бірегей биоалуантүрлілігі, геоботаникалық тұрғыдан жеткілікті зерттелмеген аймақты зерттеуі, қазіргі жағдайын бағалау антропогендік трансформация дәрежесін анықтаған, сирек кездесетін өсімдіктер қауымдастықтарын анықтап, Алматы облысының "Жасыл кітабына" енгізу, мәдени өсімдіктердің жабайы туыстарының орналасқан жерлерін картографиялау 1) Ия;
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ	Диссертацияның практикалық маңызы. Жоңғар Алатауының ботаникалық-географиялық аудандастыру схемасын жасауға арналған анықтамалық құрал ретінде, сирек кездесетін өсімдік қауымдастықтары және олардың таралуы ЕҚТА-ды сақтау және құру бойынша ұсыныстар дайындауда, зерттеу жұмыстары нәтижесінде жиналған гербарий материалдары «Ботаника және Фитонинтродукция Институтының» гербарий қорын толықтыруы. 1) Ия;
		9.3 Практикалық ұсыныстар жана болып табылады? 1) толығымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады)	Практикалық ұсыныстары жоғарыда келтірілген пункттерге сәйкес, жана болып табылады 1) толығымен жана;
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы ана тілде жоғары, жатық, толық түсінікті жазылған.

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;

Ресми рецензент:

Инновациялық Еуразия университеті
б.ғ.к., ККСОН профессоры

Аманжол

Подпись _____

Инновациялық Еуразия университеті

Ин-ЕУ қалдырлар Бөлімінің Бастығы